

Բ Ո Ւ Ր Ե Ս Տ Ե Ն

ՍՈՒՐԲ ՍԵՀԵԿԵԵՆ

1852

Բ. ՏԵՐԻ

Յ Ո Ւ Ն Ւ Ս

ԹԻԻ 6.

Բ Ե Ն Ե Ս Ի Ր Ե Կ Ե Ն

Ե Ձ Գ Ե Յ Ի Ն

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ՍՈՒՐԲ ԳԵՈՐԳՆԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԳԱՀԱՆԱՅՈՑ

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԵՍԸ

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ՍՈՒՐԲ ԳԵՈՐԳՆԱՅ մեծականաց Եկեղեցիս, իւր մշտնջենաւոր շքեղ փառքը ու եկեղեցական սպասարարութիւնը անխափան կատարելու հաւմար վեց առաքինի ուսումնասիր սպասարարներու ուղեկցութեամբ անցեալ տանոյ 4 ին. որոնցմէ երեքը Ս. Սահակեան բարեհամբաւ վարժարանիս քաջուշիմ դասատու և վարժապետներ էին, և միւսներն ալ ի մանկութենէ համեստ հմուտ և բարեբարոյ տնօրէնք:

Պէ վստահեմք ըսելու, որ այս բարեաշխարհիկ լուրը հասարակաց ծանուցանելովն, չափազանց ուրախութեանցը պատճառ սիրտի տամբ մեր հայրենասէր ազգակիցներնուս, մանաւանդ Եթէ մտածեն, թէ ազգերնուս մեջ այսպէս ժիւր ու արթուն հովիւներուն բաղմանալովը, չի պիտի կրնան այն ոչ խարաղդեստ արիւնհզակ դայերը Քրիստոսեան հափս բանական գառնուկները յափշտակել ու կողոպտել

Թէպէտ գիտեմք աներկբայ, որ մեր Ազգակիցները այսպիսի Եկեղեցական տօնից և հանդէսներու տոնէն հագեւոր փափաքով շնորհաբաշխութեան ներկայ ըլլալ կը ցանկան, բայց այս օժութեան ժամանակը 2000 ի չափ ժողովուրդ իրար կը կոխէին: Երկնային անմահ պատարագը հագիւ ընդմիջած ձեռնադրութիւնը սկսաւ շքեղ տեսարանով մը ի գործ դրուիլ ըստ կարգաւորութեան Հայաստանեայց ուղղափառ Եկեղեցոյս: Օճութեան հանդէսին տնօրէն և ձեռնագրող էր Բերիոյ նախկին տաղանդաւոր տաղաբեւոյցատիւ Արկողայոս Աբբ Լալիսիպոսը՝ և գործունեացն էին Լատուսաճաշըիկ քաղաքին Երուսաղէմայ

միաբան շնորհազարդ 2. Ստեփաննոս վարդապետ . Ստեփանյ մերձակոյ
Նաուր խաբու բառած թաղին Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցւոյն իմաստապետ
2. Յարութիւն վարդապետ . և Արքայ Լէի ղեցւոյս քարոզիչ մարդակեցտոյ
և շնորհաշուք 2. Իգնատիոս Քաթմաճեոնոյ վարդապետը . կը թողունք քսել
սրբակրօն քահանայից թերմեռանդ աշխատու թիւննին , և քանի տառել , տ
բախու թեամբ սրտի , յիշելով անմոռաց թէ իրենց ձերութեան տաճարակնին
ժերածիր օգնականներ պիտի ըլլան իւրաքանչիւր սք . որոնց քստ ամենայնի
սրտաբուզի և անդու ճգնութեամբը փառաւոր և սրանելի կերպով մը կու
տարեցաւ հանդէսը :

Իհասեմք քան , թէ յիրաւի պէտք էր այսպիսի անպատմելի ու չքնադ տե
սարանի մը ներդաշնութիւնը ընդարձակօրէն ճառել , բայց ինչպէս որ վերը
ըսինք թէ մեր լուսաւորչակրօն ազգովիցները ասանկ ցեճառ իմ հանդէսնե
րու միշտ ակնհայտն և խիստ թերմեռանդ ըլլալով հոս զանց ըրինք ընդարձակ
դրելու :

Ն Ա Ի Ե Գ

Արդէս այդեաց մշակք զգօն 'ի յորտարէս բեղմնաւոր ,
Յընդերս հողոյն օճանայեցց օերս 'ի խնամս պեւոր .
Ելապէս և Տանս Լըկնանման , Ըտուածատունէ բն Ելգի ,
Կթառ դասուն պար խնամածու այսօր 'ի նորս նորագի :

Տօն մեծահանգէս կատարե փառօք ,

Սուրբ Եկեղեցի հարադատ որդւովք :

Օրնչ հրճուանաց էր տեսարան զուարթակրտք յոր հովիւք ,
Յազն կոչեցան նոր 'ի նորոյ 'ի Սիօնի հրաւեր գիրկի .
Ոլիւմպոսին բերեալ տիպար հրաշափառ փայլեր փառ ,
Լընքարդեան ձայնք բախաւ ետ անդ հնչէին երկնափառ :

Եւ զանտեսն աչաց անմուտ Լուսարիկն ,

Գերտպանն փառօք զնա օրհնէին :

Յիսուսաւանդ Սուրբ պաշտամանց լրման անշուշտ յարածամ ,
Սերկ կարդեցան միւր օպտաւորք Ընձինք ընաիր վեցեքեան .
Որք աշակերտք երբեմն էին բարեհամբաւ դպրոցիս ,
Յորոց և մին ցարդ հայկաբան Սուրբ Սահակեան վարժոցիս :

Տօք ինձ բարբառել բանս պաշաճաւոր ,

ԴԱԵՀին կրկնել խրտոս հօգելոր :

Ըրածեցէք գոյն Պետրոս թարգմաճին ղհօսս ընաիր ,
Օղէմ ունելով ամեհարար գոշման չարին անձանձիր .
Հակեցէք յոր հողւոցն ձեզ հաւատացեալ անփոյթ միշտ ,
Իտրիխրատ տուեալ կանսնս սաղրել նոցա ղեզ 'ի սիրա :

Զի Ըտուածակարդ այժմեան ստոիկան ,

Ընարեցաք այն Հայկազանց պաշապան :

Փեայն անախտ Փրկիչն Յիսուս փշեաց 'ի ձեզ անմահ սիւկ ,
Եւ Ըտուածեան խաղաց յոգիսդ պարգեւք շնորհաց հրանիւթ :

Յիւզ սրբալոյս օծեալ ճակատ և կնիք ձեռացդ շնորհածիր ,
 Տայ համարման մատչել յՄատուած քաւիչ մեղաց յաւաղիր :
 Ազտապքինիք յարարս ճգնագործ ,
 Եւ յար աղօթից լիջիք անձնդործ :
 Ար լին անեղ զձեզ կացոյց իշխան և ճիշդ փոխանակ ,
 Չեօք մեզ բաշխել պարգեւս և ձիր բոտ հրամանին բացարձակ :
 Օրոյցս մեզ տալ զՀասարիչն զսքանչեղեացն զգոյր ,
 Եւ միշտ ՚ի փառս զնորն Տաճար սրահել փաղփիւն լուսաւոր :
 Հաղ'ոն ՚ի շուիրոն քնացեք ժիրածիր ,
 Բնդունել յեւն զթագ երկնածիր :
 Թ . Գ . Ա . Պաշտօնաց :

ՏԵՂԵԿԱԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՒՏԵԼԻՔ

Լուր և խնայաստանի *

(Շարանախոսիան և վերջ) :

« Հայոց աշխարհը խորապարզ
 լեռնային երկիր մըն է . իր հիւսիսա-
 յին օահմանը Կովկասու , Շեյխիբի
 և Ղանիք լեռանց շղթաներն են , որն
 որ զանի Ալեւ ծովէն կը բաժնեն : Լա
 երկայն շղթաներուն շատ մասերը
 գեղեցիկ տնտաւներով ծածկուած
 են : Երկրին կեդրոնէն կ'անցնին Տա-
 րասին ձիւղերը , որուն կը վերաբերի
 Մարտառ լեռը :

« Լա լեռնային շարքերը երեւի
 արգասաւորութեամբ շատ բնդար-
 ձակ դաշտավայրներ կը յարուցա-
 նեն : Տարասին մէկ ձիւղէն լոյնա-
 տարր դաշտ մը մինչու կ'արտից ծա-
 յին եղբրքները կը աւարածի , ուր որ
 ճամբորդին աչքը դեռնին երեւր
 վեր վար երեւցած ամենափոքր տեղ
 մը անգամ չտեսնիր : Երարատայ
 մասէն կ'ելեն Լիբրատ և Տիգրիս
 երկու մեծ գետերը . նմանազետ
 Կուր և ուրիշ երեւելի հոսանքներ
 բնալ , որ Պարսից ծոցը կը թափին :
 Եւսնր առաւելագոյն Երկրին ալան-
 դակ և անկանոն տեսքը կը կրկնա-
 տաուկեն :

« Երկրը չափաւորապէս և շատ
 տեղուանքի դաշտավայրներն ալ
 խիստ բերրի են , տաւա ցարեան ու-
 նի . թէեւ սերմանելու և հնձելու
 տոեւր մէկ տեղ տանելով , բուսա-
 կանաց տեւողութիւնը միայն երեք
 ամիս է : Հար տեղեր հարաւային
 գեղեցիկ արաւիներ կ'ընծայեն , եւ
 Երկրին բոլոր մասերուն մէջ պինա
 լեռնա սահմաններէն ՚ի գաւա ըն-
 կուղի ու խնձորի ծաւեր կը բուս-
 նին . վերջինը Եւրպի ցուրտ երկ-
 րին մէջ , որուն ամեն մէկ խնձորը
 մէկ լիտրի ծանրութեամբ կը կշռէ :

« Բանի որ Լիբրատ գետէն վար
 երթաւորներն ու ձիւթներն կ'արդիւ-
 նաւորի , թէեւ Կարնայ մէջ ոչ պար-
 ղոց ծաւեր և ոչ ալ վաւերութեամբ
 կը գանուի . բայց երկիրը անանկ տե-
 ղեր ունի , որ երկրագործութենէ
 աւելի դաւարաւոր է :

« Երկրապնդին մէջ շատ քիչ կը
 գտնուի անտնկ քաղաքներ , որոց
 մէջ ասանկ քիչ ընդարձակութեամբ
 ալալալ շատ զարմանալի զինադրու-
 թիներ միացած գանուին : Եւսար-
 հազարական 10⁰ լոյնութիւն ունե-
 ցող Պաղտատու մէջ տեղի մը բնա-
 կիւնները Աննկամպիայի ջերմու-
 թեանը չափ տար կը դգան , երբ
 Երարատայ գաղտնիքն վն յարաւա-
 ձիւն գանուի : Վաղքին բնիկ կեն-
 դանիներուն և բուսական բերքե-
 ղուն նայելով , կ'երեւի թէ Լիբրի-

Կէի և Սիսիերիայի տարբեր կիմոյ
 ներք նոյն երկրին հետ խառնուեր
 են : Բնակի հակառակ կիմոյներու
 իրարու այնչափ մօտութիւն ունե-
 նայք գլխաւորաբար բարձրութեց
 մէջ գտնուող մեծ տարբերութիւն
 ներքին կ'ելլէ : Հայաստանը իր չորս
 դիւր չըջապատած մեծ ու երեւելի
 լեռներովն շատ բարձր դաշտա-
 վայր մի է : աւելի ցուրտ միջնորոտ
 մը կ'ընծայէ քան թէ տաք, կենաց եր-
 կարութե և առողջութեան մեծա-
 մեծ պատճառ բլրայով : Բաղքին բը-
 նիկ բերքերն են, մեղր, մեղրամոմ,
 գլխաւոր, որին աղիւը Լեւոնելեան
 դիւր տուածն է : ցորեան, բամ-
 բակ, վուշ՝ և շուշկայ՝ : Լեռնե-
 լը հարուստ են պղինձով, ու եր-
 կաթով, և Հայաստանի Լիւն հան-
 քերը երկար ժամանակէ 'ի վեր մեծ
 անուն հանած են, սրմբ առաւորը
 պարս կ'ընծայեն ան նիւթին կա-
 րելարութիւն ունեցող չէ թէ մի-
 այն մերձակայ կուսակալութեանց,
 հասար բոլոր Պարսկաստանի :

Լեւոնաւոր Պարսկաց կուսակա-
 լութեանց սահմանադրին վրայ են
 ողորմելի Լիւնի տիւր աւերակնե-
 լը, որն որ Լիւսուրեան գետին վր-
 Լիւսաքսէսի հարկաւոր Հայաստանի
 նախնի մայրաքաղաքներէն մէկն է :
 Լիւ աւերակները տեղւոյն փաղկ-
 մեծութեան ու ողնաւութեք գե-
 ղեցիկ անտարան մը կը կապեն : Բո-
 լոր գետինն մակերևոյթը կոխած քա-
 րերով, կոտորած սեան գլուխնե-
 լով, սիւներով, ճածկուած է : թէ և
 փշրուած քակայն տեղ տեղ ճարտա-
 րութեամբն շնաշխարհիկ զարդերը
 այլ և այլ աղիւր եկեղեցիները տա-
 կուին կէս տօնուր ու կէս զուարթ
 երևոյթ մը կ'ընծայեն : պալատը
 որուն դիմքը աւելի քաղքի քան թէ
 շէնքի մը կը նմանի, ներսով դրամ
 ճեղքաբար դարդարուած է : ու իր
 անթիւ սրահներուն դռնիկաներն
 ալ ամենագեղեցիկ Կիւսիսեան ու
 ճովն յորինուած է :

Լիւս քաղաքս 1319 ին մեծ դիւ-
 նաւարով մը կործանեցաւ :

Լիւնի 'ի զատ նաեւ հին Լիւնա-
 լիքի աւերակներն ալ կը տեսնուին,
 որոնք 1800 տարուան միջոցին մէջ
 Հայաստանի թագաւորներուն օ-
 թարանն էր եղած :

Լիւսի մեծ Հայաստանի գլխաւոր
 քաղաքներն են, Կարին, որ 25,000
 բնակիչ ունի : Կարս և Վան, Պարս-
 կաստանի սահմանագլուխներուն վր-
 րայ, երեւելի քաղաքներ են : Լիւ-
 ճիւշ՝ Վանայ լճին վրայ : Կրդնկայ կամ
 Լիւրդայ՝ Լիւրաս գետին վրայ : Բա-
 նա մայրի մը խառնին մէջ կ'առու-
 ցած՝ որուն կեդրոնին մէջ մայրի
 անջատեալ բարձր կտոր մը կանգ-
 նուած է : ահա առ տեղս ճամբորդ-
 ները կրկին կը տեսնան հին թե-
 տուսիսօղլիսը : Բարեբդ (Պայ-
 սուրդ) և Եսքիք որոնք երեւելի
 պողալիք ձոր մը ունին, ու անկէ
 վար աւրիշ շատ ձորեր ալ :

Հայերը բոլոր դարերու մէջ
 բնութեան մեծ նոյնութիւն մը
 պահած են, զգաստ, բարեխառն,
 հեղ, սակաւօղիւտ կամ չափաւոր,
 ժրաջան : մէկ խաւով, համեստու-
 թեամբ ու առաքինութեամբ պսակ-
 ուած և իրենց ան բարութեանցը
 համար այնքան սիրելի եղած են ան
 տերութեանց՝ որոնց սակ դարե-
 լէ 'ի վեր կը հարսակին : Հայոց
 մէջ ծերերը խիստ կը յարգուին,
 կին մը իւր էրկանը՝ դաւակ մը իր
 հօրը վրայ չափազանց կ'աւախանայ,
 ինչպէս որ նախեաց ասեմը :

Հիմակու Հայոց ազգին արհես-
 տը նախնիներէն քիչ տարբեր է, Բի-
 լի ծաղկած ստանը Հայք անոր վա-
 ճառասն զին ձիեր ու ջորիներ կը բե-
 լէին, Լիւրաս գետին Բարե-
 լուն իրեկած բնակիչէ փաճառքէն
 'ի զատ : Լիւրիւնն օրս ալ երկու
 կարգ բամբուած են : մէկ մասը
 արջառ և անասուն արծիւով, օր
 աւուր իրենց աղբուստը հօտերնէն
 ու երամբեղէն կը ճարեն : Իսկ միւս
 մասը առեւտրոյ կը զբաղին, իրօք
 Լիւրեւելի գլխաւոր փաճառակուն

¹ ՏՏ. ԲԵՐԸՆ :

² ՏՏ. ՄԱՐԿԱՆ :

7 ներք ըլլալով, և բայց ՚ի Չինաստա-
 8 նէն Լոթոյ վրայ վաճառ ահանու-թեան
 9 կոտ վաճառ ահաններու փոխանոր-
 10 դու թեան որաւանք կը վարեն : Ե-
 11 ղեկիէլ. իէ. 14.

Դ Զօրերը շարորդ դարեն ՚ի վեր
 Է որ Բրիտանիական Սուրբ կրօնքը
 Կիրով ընդունած են, ինչեւ Օւե-
 սերնին քստ մասին Յաւնաց և Լա-
 տին եկեղեցեաց անարողութեան
 Զը կը նմանին. մի բնութիւն կը
 դաւանին ՚ի Յիսուս Բրիտանոս,
 Բոթանակ միգնձնաւորութեան, ու
 Զօգւոյն Սրբայ բղիսումն ալ մի մի-
 այն ՚ի Զօրե բլալ կը հաւատան
 Լօթթիսորհուրդ Եկեղեցւոյ ահման
 Նած են, որ խորհուրդք հաւատոյ
 կ'անուանեն. Երբք չեն ընդունիր
 քաւարանը. արդարեւ չափադանց
 զարմանալի է աս Ժողովրդոց մտաց
 հաստատութիւնը, որ որչափ օտար
 ազգերը ջանացին անոնց կրօնքը փը-
 ճացնելու, անոնք ալ ընդ հակա-
 ռակը նշնշափ իրենց նախնի հա-
 ւատոյ անարատութիւնը ու սրբու-
 թիւնը, ինչպէս որ իսաւր անտնկ
 ալ մինչուկ հիմայ անխախտ կեր-
 ոյով պահած են:

7 Երեւանէն բռնէ մինչեւ Լրա-
 8 բառ լեւոր սր 30 Գ-ը հետաւորու-
 9 թիւն է, բոլոր գիւղերը կ'որոշանաւ
 10 են, ես ձիովս այս ատերակաց մի-
 11 օրինակ կարգերուն մէջէն անցայ և
 12 չկրցայ տուն մը գտնել նոյն գիշերը
 13 սրահէրս համար: Երբորտա լեւն
 14 ալ սրտակցայ և տեսայ մէկ ընդօր-
 15 ձակ խռուշէ տեղ մը կամ հասում
 16 մը, ուր Լճիւրիի մօրազը գիւղը իւր
 17 3000 բնակիչովը մէկ տեղ կրքէր էր,
 18 առանց տնտեցմէ մէկը ձգելու: Ի
 19 ընդ բնակութեան հետքն անդամ
 20 չէ մնացած, միայն եկեղեցւոյ մը
 21 փոքր հետքը կ'երևի որ Հայերը
 22 մտանաւորաբար Արբազան տեղի մը
 23 սէս կը յադէսին և այնպէս կը հաւ-
 24 տային թէ իբր'նոյ ջրհեղեղէն ետե-
 25 իր առ Ըստուած մատուցած առա-

7 ջին պատարագք հոն տեղ բրած իւ-
 8 լայ : (Եսեւ II) : Նահորայ երեւելի
 9 վահրէն զատ Բան մը չէր տեսնուեր :

Դ Ըմեն բան անխոյտ եղած են . և
 Դ դիտողին անսառք մի միայն երկրի
 Դ քարերու , աւուրի , ու հրաբխային
 Դ նիւթերու ընդարձակ կայտ մին է :
 Դ Հայաստանն ու թերթոգ դարեն ՚ի
 Դ վեր է որ այսպիսի դժբաղդու
 Դ թիւն մը չէր կրած : Կրկնաշարժը
 Դ չորս ամսու շափ առեւեց և ջնդուած
 Դ քաղքներուն թշուառ բնակիչնե-
 Դ րը դեռ չեն երթար հան իրենց
 Դ տուներին չինելու համար :

7 Երեւակին տն տեսարանովը հա-
 8 տայ Նախկէւան, և տեսայ ասիկայ
 9 ալ որ թէեւ այնչափ փաճստաշահ
 10 քաղաք մը չէր, բայց 6,000 մարդ
 11 կորսեցէր էր. ահա առ տեղ ինձի
 12 դիչերը պատուպարելու յարմար տուն
 13 մը շատ գծուարու թէամբ գաայ:

3. 7. 9.

9 E S H E G L

ԱՊՊԵՍ ՓԱՇԱ:

Բարձրադասիւ Եդրես Փաշա
Եգիպտոսի պալատէան փոխարքան, թու
սուէն Բաշային միակ որդին, և մեռ
նող Սէհէմէա Ելին թողը՝ Ղէտտէ
Նէճասի մէջ ծնաւ 1229 ին (Ք. թ.
1813). և հետեւեալ հիմա 39 տու
րեկան է, 18 ամսուան եղած աստիւր
Եգիպտոս բերին, ուր մեց ամիս ետ
քը՝ Բահարիէի մէջ հայրը ժանաւամա
հէ զորսնուելով՝ գժբաղդաբար իւր
մահկանացու ընթացքը կնքեց։ Ինչ
ուսան որ 7 տարուան եղաւ՝ կանան
ցին՝ մէջ իւր մորը քով սովորական
կրթութեանց եփ սղէկ տեղեկացաւ.
որ տոէն Սուլթան Սահմուտին հրա
մանտ երկտուտաւոր՝ Փաշա ան
սուսնեցաւ, իւր հօրը հաւատարիմ
ծառայութեանցը և բարեհամբոյր
բնութեանը փոխարէն։ Եօթներորդ
տարին որ ընցուց, Եպուղայէի փոք

⁹⁰ Ինչպես արդեն հայտնի է, 1841 թ. յունական զորքերը արդեն հասնում էին Եփեսոսի մոտ:

¹ S^X , 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 90, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120, 122, 124, 126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 320, 322, 324, 326, 328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 356, 358, 360, 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392, 394, 396, 398, 400, 402, 404, 406, 408, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 426, 428, 430, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 444, 446, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 608, 610, 612, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 626, 628, 630, 632, 634, 636, 638, 640, 642, 644, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 658, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 676, 678, 680, 682, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714, 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750, 752, 754, 756, 758, 760, 762, 764, 766, 768, 770, 772, 774, 776, 778, 780, 782, 784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 798, 800, 802, 804, 806, 808, 810, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 838, 840, 842, 844, 846, 848, 850, 852, 854, 856, 858, 860, 862, 864, 866, 868, 870, 872, 874, 876, 878, 880, 882, 884, 886, 888, 890, 892, 894, 896, 898, 900, 902, 904, 906, 908, 910, 912, 914, 916, 918, 920, 922, 924, 926, 928, 930, 932, 934, 936, 938, 940, 942, 944, 946, 948, 950, 952, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 966, 968, 970, 972, 974, 976, 978, 980, 982, 984, 986, 988, 990, 992, 994, 996, 998, 1000, 1002, 1004, 1006, 1008, 1010, 1012, 1014, 1016, 1018, 1020, 1022, 1024, 1026, 1028, 1030, 1032, 1034, 1036, 1038, 1040, 1042, 1044, 1046, 1048, 1050, 1052, 1054, 1056, 1058, 1060, 1062, 1064, 1066, 1068, 1070, 1072, 1074, 1076, 1078, 1080, 1082, 1084, 1086, 1088, 1090, 1092, 1094, 1096, 1098, 1100, 1102, 1104, 1106, 1108, 1110, 1112, 1114, 1116, 1118, 1120, 1122, 1124, 1126, 1128, 1130, 1132, 1134, 1136, 1138, 1140, 1142, 1144, 1146, 1148, 1150, 1152, 1154, 1156, 1158, 1160, 1162, 1164, 1166, 1168, 1170, 1172, 1174, 1176, 1178, 1180, 1182, 1184, 1186, 1188, 1190, 1192, 1194, 1196, 1198, 1200, 1202, 1204, 1206, 1208, 1210, 1212, 1214, 1216, 1218, 1220, 1222, 1224, 1226, 1228, 1230, 1232, 1234, 1236, 1238, 1240, 1242, 1244, 1246, 1248, 1250, 1252, 1254, 1256, 1258, 1260, 1262, 1264, 1266, 1268, 1270, 1272, 1274, 1276, 1278, 1280, 1282, 1284, 1286, 1288, 1290, 1292, 1294, 1296, 1298, 1300, 1302, 1304, 1306, 1308, 1310, 1312, 1314, 1316, 1318, 1320, 1322, 1324, 1326, 1328, 1330, 1332, 1334, 1336, 1338, 1340, 1342, 1344, 1346, 1348, 1350, 1352, 1354, 1356, 1358, 1360, 1362, 1364, 1366, 1368, 1370, 1372, 1374, 1376, 1378, 1380, 1382, 1384, 1386, 1388, 1390, 1392, 1394, 1396, 1398, 1400, 1402, 1404, 1406, 1408, 1410, 1412, 1414, 1416, 1418, 1420, 1422, 1424, 1426, 1428, 1430, 1432, 1434, 1436, 1438, 1440, 1442, 1444, 1446, 1448, 1450, 1452, 1454, 1456, 1458, 1460, 1462, 1464, 1466, 1468, 1470, 1472, 1474, 1476, 1478, 1480, 1482, 1484, 1486, 1488, 1490, 1492, 1494, 1496, 1498, 1500, 1502, 1504, 1506, 1508, 1510, 1512, 1514, 1516, 1518, 1520, 1522, 1524, 1526, 1528, 1530, 1532, 1534, 1536, 1538, 1540, 1542, 1544,

ժառանգ տալին, Եսրն ալ Վարաշինք, ուր Տաճկերէն, Բարբերէն և Վարաշկերէն լեզուաց բաւական հմտանալով նստել։ Սոթեմոսթիքայի և ղինուսրա կամ փարձու թեանց մէջ ուլ յառաջ գնաց։ 13 տարուան ուր եղաւ՝ դպրոցէն հանեցին, և Սէհէմէտ լին ղինքը քաւառաց լնդ հանաւր տեսուչ կարգեց, որուն բարձր սրաշանք երեք տարի շարունակ արժանաւոր կերտով տղիւ և բարեզգած բնութեամբ փայլեց։

Երբ ժամանեցր Վարդապետի գէմ զորք հանել հարկ ընտրով, Սաւիրի լին փաշային հրամանատարութեան ներքեւը եղած Լզիպատու կան հիմեքողորոց իշխանատար եղաւ։ Իւր բանի մը պատահարաց մէջ յուցրցած ճարտար ու անձանձիր ծառայութիւնն ու հաւտարմութիւնը օրագրոց մէջ խիստ պատուով հրատարակուեցան։ Սիւր բաց օգի մէջ մնալը՝ սր բանակին վրայ հող տանելու համար էր, դժբաղդարար ժամանակաւոր տենդի մը հանդիպեցուց ղինքը, որն ուր ի հարկէ ստիպեալ լզէր տանդրիս վերադարձաւ։ Հին հատեն լուն սէն Սէհէմէտ լին մէկ մ'ալ ղինքը բանակը չի դարձուց, ինչու որ իւր երկրին կտուգաբաւ էր համար հաւտարմութեանց կարտ էր, և Լիւպատուիին հրամանաւը Կարպիս նա հանդին կտուգարիչ անուանեցաւ։ Լըրիու տարիէն ղինի, կրկին քաւառաց լնդ հանուր տեսչութիւնն ալ ղին կարտ, ու Վարաշիէն մեծ կրակը պատահած տարին՝ Վանիք անուն գլխաւոր պաշտանատարութեան պատիւնն ու նաեւ Վարաշիէն ժողովոյն ալ նախագահութիւնն ընդունեց։

Երբ պաշտանները վարած ժամանակը՝ որ 8 տարիէն տեսիլ տուեց, թէ բնակչոց և թէ Լիւպատու աւջին մեծ յարգութեամբ պատիւ ունեցաւ։ Իւր հօրեղբայրը Իպրահիմ փաշան, Լզիպատուի գահուն յաջորդուիլը ժառանգելու տանելը, Երպաս Սէհէմէտ լին ղին ընտանիքէն վրէժ առնելու համար՝ ունեցած պատիւը կորսնցուց՝ վասն որոյ իրր ուխտաւոր Հէճաս զը

նոց 1267 ին 9 իյրատէի 16 երորդ օրը։

Հաղիւ թէ 38 սր կէցեր չէր կէցեր՝ հօրեղբորը մահուն յաբառեւ լով ձեպեց Լզիպատու գահաւոր անոր յաջորդելու համար։ Լիւպատուի հիւպատոսներն ընդունեցին ղինքը իւր օրինաւոր յաջորդ։ Եւ 1841 երորդ տարուան եղած դաշնադրութեանը համար Լիւպատու եկաւ, ուր Սաւթեմանը սիրով յարգեց, և ըստ արժանոյն Լզիպատուի փախարքայ անուանեց ղինքը։ Իւր գահաւորութեանը, (20 նոյեմբեր, 1848) կտուգաբաւութեան մէկ նոր եղանակ մը ձևաւաւաւ, նախնեացը բունած ծածրան մէկդ լին ղուց, և իւր երկրին ծախային դորտութեանը համար վտանաւած ընդունայն ծախքն ու աշխատութիւնը հասարակութեան անոգում և մեծածախ գործերը, և նաեւ Լիւպատուիան ձեռագործութիւնը հաստատուելու տկար ջանքն ու փոյժը բոլորովին մերժեց։

Իւր հարաւակաց գաղափարը ճարտարութեան ուղղեց։ Ծանր հարկերէ իրաւոյնց ղերներ, և բանայներքին ազատ փաճառ ակամաութեան դէմ եղած արդեւբները վերջնական։

Հիմա նոյն կանոնաց արդիւնքը երկրին հարստութեան սկսաւ յայտնուիլ, և սր աւաւը ալ յայտնուելու վրայ է։ Սկսեց զրոյն բարի կարգադրութիւնները յառաջ տանելու համար մեծ գծուրութեանց պէտք էր յաղթել, շատ աստիճանաւոր անձանց ներդրութիւնները երկուսն հանեց, ինչու որ անոնք տալի կանոններէն չէին ուղեր բաժնուիլ, սրանցմով գիւրաւ կրնային ինքնիշխան հարստայնել։ Բայց ժողովուրդը յաւ կերպով կառավարելու համար միտքը զրուսն սրկիլէ գծուարութեանց հետ արիւթութեամբ մրցելու, անոնց որ հաւտարմութիւնը վրայ վտանգ չէր իրենց պաշտաններն ունեն հրաժարեց, ու տեղերնին քաջափորձ ու արժանահաւատ անձինք կարգեց։

Փաշան՝ ուղեւորը Լիւպատուի ոչ չնդ կատանին հետ հաղորդակցու-

Թիւն ու երթեւեկութիւն աւելնայ,
70.000 բաւաւնաբարձեալն խարժեց.
և անուարարին մեջէն Սիւէզ խաւար
նակ երկաթուղի մը շինել ստաւ.
նաեւ շատ ստակ վառենց Նեղոս գե-
տին վրայ նաւարկութիւնը հասարեւ-
րաբարձեալ համար. ու հիմա ալ Մ-
ղեքանդաքիայէն Գոհիթէ երկաթեայ
ճանապարհի մը շինութեամբ համար
հաւանական կարծեօք 1.000.000 բա-
թնալինէն աւելի յանձնառու եղած
է խարժել:

Արարդութիւն ալ շատ կը սիրէ.
շատ մը գեղեցիկ ձիեր ու ջիւեր կը
պահէ. յաճախակի խոզ ու վիթ որսա-
լու կ'ենլի. արմնց երկաթն ալ որսար-
մեջ խիստ ճարտարութիւն ու յաջ-
դակութիւն կը բնակցին:

Բեր ընտանեացիք քիչ. չափազանց
ակը ունի, և մասերս իւր պարտա-
ւորութեան Նեղիկայի մը կունչեց, ու
իւր զաւակները անոր խնամաւարու-
թեամբ ու կրթութեանը յանձնեց. և
շատ ալ կը փափաքէ որ Մեղիկայէն
լեզուէն իր պոլտաին մէջ ընդհանուր
խօսուի:

Իւր խորհուրդները ու բռնած է.
ղանակը Կրեթէ Մեղիկայէնը նման
է. և կ'երեւի թէ Մեղիկէան ազ-
գերէն աւելի իրենց աղբային բնու-
թութիւնը լաւ կը հասկնայ. և նաև
Պաղղիացեայ բազմը ու հաճիւի բար-
բն ալ վրան կը փայլեցնէ:

Յ. Վ. Գ. Կրեթեան:

ԲԱՆԱԾՏԵ ԴՆԱԿԱՆ

ԲՆԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ի ՄԸՀ ՄԵՏԻՆ ՄԻՀԻՒՑՍՈ

Հայրենի Մեղիկայէն անուշիկ ընտր
կեցած է քիչ. Սահաւոյ արքունի,
կը հնէ տխուր կ'ըլլէ ուղբունի
Սրտառու նուագ. ի լար գողտիւն:

Սար խալալի ու սրտաւնիկ
Չային հետ մեկտեղ արտաւժ աղետեց.
Պէտք ալ կը փնտնէ աղի արտաւոր
վարդան, Հայի, Արամ, Տրդատ, Արտաշէս:

Սնարժիկ ու ջուր չի բախէ բով
Սահաւոյ սուր ժամ նարեք է Տիգրան:

Անմահեց կեցեր, մերթ կը հոս աշ.
կը ձնի ցաւօք կ'ողբայ քան վախճան:

Մեծն Արիւն, Սմբատ, Խաչատր, Մանթիկ
կը մեղէն մեղիկ, ու սրտաւնուր,
Իրենց հայրենի գրկեցնուն մեջ
կը քրքուեն սիրով, կը կանեն ի գուր:

Լուսին ու Արեւ քողոս տակ փակուր
Տրտմութեան տխուր նրած են աւեր.
Վորտայ Նովիթ, կը թնայ Սահա
Արեւն Հայաստան սեւեր է հազար:

Կուրաց Արարատ ձեռքերն ի ծնուն
Վորտայ անհամարտ, խոր կը հոս աշ.
Ինչ աւելի մահաւն սուր մահացաին տակ
Անմահ քաջ մը հնձած կը տեսնէ:

Հայոց աշխարհիկ արտաւթեամբ լայն
Կեցեր է միջի գոմարին լայն
Գաւիթը մուտ, մայրիկը մարտ
Տրտմալին կուրաց, լայն կը կապուայ:

Մտորոմ փառնակ գողցին նոր կրկն
Սիրտան հորը տաւալ իրտ հարստ
Իրաւ գուր, կուրաց իր ձեռքով
Փշմարթ պառկ, վրտարթ հրաւառ:

Լուս եղաւ մեկէն, ու լեռն եմեր
Լեռնին անմահ կոծաւ գիւղացեայ.
Աղբայն լուս մը ու արձանացան
Արարտ շրջմամ անշարժիկ մեղ:

Երկրորդ փողկուն ծածկեցաւ տեղով
Սուր տիրեց երկրիս արտաւթ ու խաւար.
Յօղեց արտաւթեան տաւալ անմահներն
Հայրապետ խաւեց թէ հրձուար թէ պար:

Երբ գուժեց այս փնթ թէ որդին գուժեց գուժեց
Յապար և ի սուր յատալ կը փախէ.
Անուշիկ հայր արտաւթ կարտ
Կապար մարտ էր ու զինք կը քշէ:

Անթիւ դորը աւեր բանակեր կապեր
Երկաթի սուր իր ձեռքը բռնէր.
Որդարած կուրաց ի զայրոյթ փրձած
Ինչ ու անուարտ սաքի տակ աւեր:

Պային կը քոսայ, աշխարհ կը շարժի
Վառուն աշքերէն կրակ կը ցախիկ.
Վրտ հրարաւնայ որ փոխարին
Սիրուն հայրենաց ծոցիկը թափէ:

Ընկն արտաւթ տոկայ Սեղաւտ
Կեցաւ լուս միջի, ինչաւ կ'իսմաւ.
Ո՛հ անուշ զարտան, անորոմ դահի՜.
Կ'ըսէր լարդին դեմիկը փառաւ:

Տրդ ձիւ բարձին տարտեցան ուժգին
Ինչան անկեր իրենց հոր ծոց.
Չիկար արտաւթ, չիկար պահ մի գուժ
Անկեր մէկ տեղ նաւան սուգ ի կոծ:

Լացաւ անուր բերդ, ուրդայ աղերէկ
Կրք երգեց տխուր արտաւթ անաւ.
Լային դաւալը, լացաւ և Երկր
Քարէ սիրտ անգամ այս անկ կ'աղբայ:

Պուայ սրտային հաւաքեց լայն
« Ան յարաւած խաւար կը պառնէ: »
« Երկրային անգամ իր փաղէ կուրաց: »
« Ան մեղքի ժամէն պոյն կը մտնէ: »

Անուշ զաւակներն սիրուն մանկերդ:

« Ազէկ է աղէկ, որ դուք հոս մեռնիք »
 « Բոն թէ այն դաման վայրի գաղտնիք »
 « Ազաւթ ժամեացի իրեն, որս լինիք »
 « Հուստ քեզ որդիք, շունցի ժամանակ »
 « Եւ աղաւթիք հոգուն ծոց դանի՞ք ի հասան »
 « Եւ տուր վայրենան դաման տեսարան »
 Ըսաւ ու մեկէն ինկաւ խռոված :

Դարձուց երեսը դալկացած դիմը
 Ինչո՞ք պտերէն արթաւաւց հեղեղ,
 Անո՞ւստիք ու քսանիկ
 Ժամ, պտուց իսկոյն, մեռնէ՞ք ահեղ :

Անո՞ւստ օտարակ, պտուց երկնոց,
 Իր որդւոց ինչո՞ք, քաւածոյ լիցուն,
 Ընկան ինչե՞րք զԵկնոս խորշանո՞ւ
 Փախկիկ թէւերին փարած մարմնաւն :

Գողցես Արեւէ խաւիքս Խմուշոյ
 Կիսարաց ոչոք գետինը փառ, երբ
 Երեւնում դարձած սղորմ կը նային
 Արայն թէ քիտար սպանց են վայրեր :

Ան աղաւթ կան, լռութիւն պտուց
 Մեակ մայրենին հրամշէն տուաւ,
 Գետացաւ երկինք, գետացաւ անոնց
 Եկաւ ու լինումը իր զիջիլ առաւ :

Դարձաւ Միջրգատ անտառ զուկներն
 Զընգած իրենց անուշ արեւէն,
 Զեն խաղար ժողովո՞ւ, ու չեն միտաղիք
 Ինկեր են անշուշտ, ու ցուրտ կեցեր են :

Սուկաց եւ օրտուց գող սարսափ շորս դին
 Իկաւ անգուշներն, իկաւ խոր գետին,
 Դրաւորացաւ մայրն, չարսկած Թաց
 Ինկաւ փաթեցաւ սղոց դիակին :

Գերաւ աղիւններն ու քսանիկստ,
 Օրհանան գոլէ՛ք իրեն միմեար, «
 Օտարակ իմեց դառն լեզի թոյն
 Աւելի կայ բաւ, չի կայ սերիշ ճար :

Երգելն դառնութիւն չաղիկ իր ուժին
 Վերաց ձեռքներն պարսաւային փր,
 « Կարկառէ Երկինք, օգնէ ինձ օգնէ, »
 « Կարճեցուր կեանքս, ու գիտի ու կը գուշի :

Ան աղաւթ փրձաւ տառերաց շաղիւն
 Պտերաղալն մայն զորաց աղաղակ,
 Ծառան գողիկայր հոս լեղապատաւ
 Ան տէր պտուց մտեցաւ փաւնակ :

« Ծառայ, տուր » զսէր պտերաղալն Թաց
 Տեսաւ զաւկներն գետինը փաւնակ,
 « Հուստ քե՛կ, մի՞նչ ու քսաւ շէշտակի
 Քաղաքն ալաւի ի՞նչ զաւկն ձեռաց :

Դրաւ օրոյն ծայր, իր ցաւած անոն
 « Մեռնուր կիս մեռնուր » պտուց ախարակն,
 Ծառան յաւանատ դարձուց Երեսը
 Դողգողուն ձեռք միջոց յաւային :

Արեւաշաղախս գորս համեց անոնք
 Խառնեցաւ յարին, քոչ մահուն Կամկեց,
 Կուտած մայրին, քաղորիկ հարկենաց
 Հրոսմարակն ողբն աղաղակեց :

« Եւ մեռ քարոյ, Հայոց Աշխարհիկ »
 « Ան էս կերթում սիրուն Հայնատուն »
 « Կը լռեմ Կամկեցին, կը մեռնիս տխուր »
 « Կը դառնիս քե՛ն տուէ Արարատուն » :

« Լացէր դուք ապա, դաշտեր ու ձորեր »
 « Սուք հաղոր Կաթն, սուգ մոէք լեռներ »
 « Կը թողում քեզի անուշ Հայրենիք »
 « Ան կը պտուց կիս մահաւան քառուր »
 « Լացէր դուք լոցէր, սար, բլուր, անտառ »
 « Մեռաւ ոչաւրներս, պտուց կիս խաւար »
 « Զուճիմ գերեզման, չուճիմ ես դամբան »
 « Եւ ոչ ոչ գծում մէկ ջնջեւ պատառ » :

« Աղաւի մայրեցեք առաւել ու փունց »
 « Տեսէք դիս մէկ մը ինձի գուշտ արկեր »
 « Երբ մտն եկէք, ժայռեր ու քարեր »
 « Ինձ նման փաղին արձան կոպուկեցէք » :

Այս քաւ մեկէն գողցի աղաւթը
 Ինկաւ անշարժիկ ու մեռաւ անպարտ,
 Զաւկն իրեն քոյ արեւնայ լեզուն
 Մտաւից անուշ, հանգիստ ու հանգիստ :

Հ. Օ. Երեւան :

ԵՇԽԵՐՀԱՂՐԵԿՆԵՆ

Քրօնշապ

Քրօնշապտ Պաղիկ ծովուն Ա-
 րեւելեան կողմը Դիլլանաւան ծոցին
 մէջ Ռուսաց Լաւատարմիկն ծովային
 մեծ բնակարանն է, Կտեւ նոյն աւ-
 րութեան կայսերանիստ Սանկո փե-
 թերզարուրկ մայրաքաղաքին սլ երե-
 լելի ու բանուկ նաւահանդիսոր,
 Թէպէտ Է իրարմէ 10 փարսանի շափ
 հեռաւորութիւն ունին :

Վեփա դետք որ Փեթերզարուրկի
 մէջէն կ'անցնի իրստ նեղ է ու բուա-
 կան մեծ նաւեր չի կրնար իւր մէջ
 ընդունել, որուն համար նաւերը ի-
 րենց բեռը Քրօնշապտ կը հանեն ու
 ունկեց սալերու վրայ դնելով գետին մե-
 ջէն մայրաքաղաքը կը տանին :

Քրօնշապտ փողոկի կղզիի մը եզեր-
 քը շինուած է, որ աւեր 3 կամ 3
 մլն երկայնութիւն ու մէկ ու կէս
 փարսանէն սլ քիչ լայնութիւն : Կա-
 ռահանդոսին բերանը ժայռի մը վրայ
 ամրոց մը շինուած է որ մակընթա-
 ցութեան ժամանակ ջուրիքը կը
 գոցին :

Այս սեղ կայ անհամար շտեմա-
 րաններ, հարուստ վաճառականներու

1. Քրօնշապտ բաւր Ռուսերէն կը նշանակէ
 Թոփ քաղաք :

շինու անքները, ընդ համար գեղեցիկ աւազանները, ընդ արձակ հրապարակ նաւարան մը, որ տնհամար գործաւոր կ'ըրապին, որոշեալ ջրանցքներ ոմանք վաճառականի նաւուց և ոմանք ալ պատերազմի նաւուց, մէկ խոնքով առիկայ իւր ամեն հարկաւոր շինու անքներով մէկ տեղ ծովային յաւաքի մը են ընտիրը և առաջին առաքանի յաղորդէ և Վաթիկ որ մէկը աշխարհիս սմեն կապի տեղամ մը ըրջան բնեւի ետեւ երբոր ասոր նաւահանգստին մէջ կ'ըմտեն, մեծ զարմանքով կը յաղշտակուի, մանաւանդ երբ որ մտածէ այն սակաւ ժամանակ կը որ այս տեղ աշխարհային և քաղաքական բոլոր յաջողութիւնները կատարեալ և դամ են:

Քրօնշէջատի հիմնադիրը մեծն Պետրոս Ուստաստանի կայսրը եղաւ, այս տեղ բաւական ժամանակ ուրիշ էւրոպացի ընտիրը չէր գտնուեր, 1703 ին Հոլանտայի վաճառականի նաւ մը Նեիւ գետին մէջ մտաւ որ առաջին անգամն էր: Սեն Պետրոս նաւապետը և բոլոր նաւաբանները մեծ բարեկրթութեամբ և գովելի բարոյքով հանութեամբ ընդունեց:

1714 ին 16 նաւ Քրօնշէջատ մտաւ, իսկ այս տարւոյս մէջ 1303 են մինչեւ 1500 ի կը հասնի ծառք տեղութեանց նաւերը:

Ունի նաեւ ալեւ ու ընդարձակ աղացատակներ (քաղորթ), քանի մը երեւելի ճանապարհներ որոնք խիտ գեղեցիկ են. հասարակաց շինուանքները գրեթէ քորէ են, բայց մեծի մասին տուները փայտէ են. Հասարակաց զխաւոր շինուանքներն և՛ ծովային հիւանդանոցը, վաճառականաց ժողովարանը, դեկաբարաց դպրոցը, զորաց բնակարանը և մարտասունը:

Քրօնշէջատի մէջ ամառական ատեն վաճառք բերելու կամ տանելու պաշտօնով նաւերով եկած ժողովուրդը որ գէպի յաւիտ և օգոստոս ամիսները այս փոքրիկ քաղաքին մէջ ըլլայ ընդհանրապէս 40-000 են, աւելի անձինք կը գտնուի, որուն հետ նաեւ կը տեսնուին աշխարհիս բոլոր

լեզուները ու ասպարու իւրենները: Քոլոր տարին միայն 190 օր այսինքն մայիսի 15 են սկսեալ մինչեւ դեկտեմբերի վերջը շարունակ նաւաորկութիւն և զոտը եւ առաւելի կ'ըլլայ այս տեղ, ինչու որ քանի ձմեռը մտնելոյ նաւերը նաւահանգիստն և կը շարժին կը հեռանան, որով նաւանցաց չի բաւում ելլալ. հմբապէս ժողովուրդը կը ցրուի, բողբոսէ ձայները կը դադրին, փողոցները անապատ կը դառնան, կամայ կամայ բոլոր տեսարանը կը փոխուի, ու բոլոր ուրախութիւնը և հրճուանքը տեղի կուտան. վերջապէս Քրօնշէջատ 5 կամ 6 ամիս չափ շարունակ յաւութեան մէջ կը դադարէ մինչեւ որ այն ցրտադարձաւ հողմերը մեղմանան, ձիւները և սառերը հալին ու դարձան ջանկարի արեգակը ծայրէ:

ԲՆԵՐՈՒՄԵՆ

Կեդէաւ Եւրոպական

Կամ

Ճարարարութեան Գործի մը դարձնալիւնը:

1704 ին տակենները հարուստ կտրած ամառ պարսկին մէկը Սոհօ հրապարակին մէջ ելած տան մը մէջ քանի մը սենեակի վարձելով խաղաղութեւ մէկ քանի շաբաթ հոն բնակեցին ետքը՝ եղբորը սրհար վրայ հասնելով կը մեռնի, որ Համբարտիկ կը բնակէր և մեռած ատեն պատուեցած էր որ Ուէսդ Սինդրը բոլոր փողերն կը մտնալէն դերեղմանատունը թաղէն զննքը. ուստի պարսկն ալ աղաչեց իր տան տիրոջը որ եղբորը մարմինը իր սենեակը բերելու և յուղարկուելու թեան հանդէսը հանկէ բերելու հրաժան ասոյ, որուն տանուտէրն ալ շուտ մը հաճեցաւ: Ուստի մարմինը ձերմակ պատանքի մէջ փաթեցած անմիջապէս բերուելով կերակուրի մեծ սենեակին մէջ գրուեցաւ, և որովհետեւ երկրորդ օրը յուղարկուելու թիւն պիտի ըլլար, անոր համար պարսկը

ԲԱՐՈՅԵԿԸ

ԲԱՆԵՍԵՂԻՔԻՆ

Ա.Ռ.Ա.Կ

ԱՆՈՒԵՍ, ԵՒ ՀՈՒՆՔ

Կամ

Ընտանի հետաքրքրութեան պատկեր

Ընտանի մէջ կը նստէր

Ճեր արեւոր աղուէս մը,

Հետաքրքիր մեծ փութով

Լաւ կը քննէր տեսածը:

Օր մ'ալ հանդարտ հոն նստած

Չկտրեմ զինքը ով դրդեց:

Մէկէն դարձաւ իւր միայն

Կենալ այս տեղ ալ չաւզեց:

Ուստի կ'ըսէր ինքնիկէն

Ի՛նչ կուրաբար կեցեր եմ,

Ճեմած օրէս մինչ ցայտօր

Կեանքս ունայն կ'անցընեմ:

Ելեմ շրջիմ քաղաք գիւղ

Հաջահաւոր պարտոններն,

Տեսնեմ նաեւ այն շքեալ

Մեծ հոյակապ նոր շէնքերն:

Ըսանկ մտքին հաւնեւով

Ելաւ իսկայն իւր տեղէն,

Երթալ շրջի համարձակ

Բան իմանալ քաղաքին:

Ըստ խորհրդով շուտ գնաց

Մօտը եղած քաղաքը:

Հոն ձեռնեով բերկրութեամբ

Անկեց հասաւ պալատ մը:

Ըզուէսն այն տեղ երբ մտաւ

Չարժուր պատեց իւր վրայ,

Երբ կը դիտէր աչք տնկան

Չքնաղ շէնքերն մերձակայ:

Օարմանալով կ'ըսէր թէ

Ի՛նչ ես տանք, ես մը եմ,

Ես ի՛նչ զարգեր եւ շէնքեր

Կան աշխարհքս որ փայտեմ:

Որովհետեւ կենացս մէջ

Ասանկ բան մը չեմ տեսած,

Հապա միայն իմ որջս

Վեռներն ժայռերն մեր եղած:

Հաւ քաղմաթիւ մեծամեծ

Մենեակներէն ներս մտաւ,

Որոնց մէջը շատ ազնիւ

Շքեղ սպաս զարդ տեսաւ:

Որմոց վրայ ուլ պէս պէս

Առասպելեալ կեղծիքներ,

Պատկեր մարտից անուանի

Հրաշալէզ դժուարներ:

Մէկ սենեակէն միւսը

Երթալ գալէն չէր դադրեր,

Անանկ որ իւր ուր դադր

Բնաւ մտքէն չէր անցներ:

Տեսնեւ յանկարծ պալատին

Այն պահուստն շները,

Վառած կատարած գազաններն

Պնշուրեցին չորս կողմը:

Խեղճին վրայ թափեցան

Բզբբաւով մեռուցին,

Անանկ որ կուշին անդամ

Իւր վրայէն հանեցին:

Ընտանի հետաքրքրութեան

Անշուշտ փախճանն դէժ կ'ըլլայ,

Իւր լրտմին փոխարէն

Աստան չարիք կը դռնայ:

Օ, ի կան անանկ սղուէսներ

Հետաքրքիր մարդիկներ,

Իրենց դորձքը պիտոյք

Անհոգ մէկդի ես ձգեր:

Կուզէն հմուտ եւ տեղեակ

Ըլլալ այլոց միշտ գործքին,

Սակայն չուսով փտանգի

Սէջ կը ձգէն ինքզինքին:

Գրութիւն - Տ. Զ. Լազարեանց:

Ընտանի հետաքրքրութեան
յանկարծադէպ առիթոն:

Ի տօնածամակ յարեւան գիւղերէն,
Ստեփան Բաղդասարեան գործը:
Ինչ Լուրերն յառա իւր լուրերն եւ ի կողմ,
Իրանէլ գրական յարցն ի մեծ փայլ ի վաղ:

Որպէս վարձուցն զժողով թեւոյ զընթաց,
Կամ զնաւու յմիջանակ հոգեմտութեան:
Որ խորտակեալ յերկուս ջերմ գոյնի զարեաց,
Ետն ի մտքին այսպէս գիտէր գործունէ այն:

Ահա ահա շեւ յաւառ ուղեւ այն դէպ,
Որպէս զիւր անդունդ արկեալ ընդ արեւոյ:
Առ իւր գոռոտ փայտեղեւ հաւ ընդ արեւոյ,
Գոռոտը գործք եւ մեղքեր ստեղծեալ:

Բա՛ւ. Զաւինն լիտի՛ ի աստճանայ՝ եւ յերկիւղ՝
Լ՛նդ ընդ՝ կրօնէն յետ ընկերէր՝ ի փախուստ՝
Իրր ի զԼ՛ բա՛. տեսնուի՛ գիտնայ՝ իստանալով՝
Կամ՝ որդարացին տակն՝ դ՛մնայ՝ գգրալով՝

Գալլը փաշ խառնե՛ւ եւ մըքննալը՝ սին զաղանն՝
Ա՛Տ էր ընդ՝ եւս յուրիս՝ ի սերտ հիւկերսն՝
Եւ գիտնեալն զոր՝ ի յուսնն՝ օտեր թոր՝
Հար գգլանի ջաւօք՝ լինայ՝ բաղխալով՝

Լաւնիս տա՛ ի ինն՝ զնէս եղեալ՝ յամանն ին՝
Ի՛շանն տա՛ն մար՝ ածաւ՝ պիտրալն՝ գիտնին՝
Անդէն յատուրն՝ ի ընդ՝ գիտնայ՝ զիրտայ ինչ՝
Եւ ի նմանն՝ մարգարԹաբխա՛ շարկէին՝

Առնեն՝ սխախտալ՝ յոն գիտն տեղայ՝ Թաղաւ
Եւն՝

Եւ ե ի նմա՛ իրր սնճաւարս՝ ի ծաւնն՝
Զոյց յետ գիտնիկ գերման՝ զալլալն՝ ի ծաւնն՝
Եւ ունիքին կարճ ընկալնիկն՝ եղիցին՝
Եւ հաւոյ աշխնն՝ իրաւ թաղալը՝ պիտն՝
Զամանն սինէր՝ զու գգաղեալ՝ զի թխանն՝
Եւսն զի փառնիկն՝ զգինն՝ ալն՝ աւելոր՝ Կարեքն՝
Եւ պիտնին յուր փայր՝ եւսար՝ պիտնին՝

Միւն յաղաղիկն՝ ծիփայր՝ ի ջուսն կարեւիք՝
Զաւս իւր՝ ի կարճա՛ յատուրս՝ միտալին՝
Տեսնեն տեղ՝ գերման՝ միտա՛ տա՛ ծաւնն՝
Մին յաղաղիկն՝ եւ միտն ի թխանն՝ ինկալիկն՝

Ի նոյն Կարեւն՝ ահա՛ տա՛ ծաւնն՝ հեղաղալն՝
Խառնա՛ ի գէմնն՝ բաշ իւր՝ իրաւա՛ տա՛ ծաւնն՝
Եւ պիտնին՝ ի նա՛ ջուսնայ՝ մեծնէր՝
Այր իստարիկն՝ ի կարճ միտն՝ մեծնէր՝

Եւսն ի թխանն՝ զաւելոր՝ եղիցալովն՝
Հաւալա՛ մեծնէր՝ պիտն՝ կարեւն՝ յերմանն՝
Գաղալն՝ յարարիկն՝ յարաւա՛ որ՝ միտալին՝
Եւսնինն՝ պիտն՝ միտն՝ յոյ՛ կրծէին՝

Անդ յոյ՛ ի նմանն՝ զարարիկնայ՝ նա՛ տեղայ՝
Զաւս իւնն՝ ի զիւր՝ զպիտնն՝ ի փայր՝ մաւսալովն՝
Ի՛ճեր ընդ՝ միտ՝ զարաւա՛ զիւր՝ զարաւա՛նայն՝
Անդ ծաւնննն՝ յար փայր՝ Թէ՛ որ թաղիկն՝

Եւսն ի նոյն՝ մաւսալալովն՝
Խառնալովն՝ մեծն՝ ի միտն՝
Հա՛ տա՛ ծաւնն՝ մեծնէր՝ մեծնէր՝
Եւ զոյ՛ միտնայ՝ իրաւա՛ կարաւա՛

Կա՛ն եւ մեծն ընդ՝ պիտնն՝
Կրեւալը՝ կարաւնէ՛ զարարանն՝

Ա՛Տ յամանայն՝ ի զարարիկն՝
Ար՝ կարաւանն՝ եւ զարաւն՝

Զարաւ թխանն՝ Եւ՝ Եւ՝ Եւ՝ յարարանն՝

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՃԱՐՏԱԿԱՆ ԹԵՐԵՆ

Ի՛նչե՛ ըստ՛ Բա՛ւ. ընդ՝ ընդ՝ ընդ՝ ընդ՝ ընդ՝

Համար՝ զիւրին՝ ինչե՛ր՝

Ի՛նչե՛ ըստ՛ Բա՛ւ. ընդ՝ ընդ՝ ընդ՝ ընդ՝ ընդ՝
տեսնակն՝ եւ իրենց փայրալովն՝ թխանն՝ եւ
կատաղու թխանն՝ կարեւանն՝ կա՛ն ա՛

նախններ՝ որոնք իստա՛ տեղայ՝ եւ մայր
են՝ տա՛կայն՝ տեսնակնէր՝ ալ կա՛ն որոնք
այնչափ կատաղի են՝ որ զանանք ըն-
տանն կանալու՝ Համար՝ մարդ կային՝ հաւա-
րած բոլոր ճարտարաւթեանց՝ դէ՛մ կը
կենան՝ եւ իրենց բնառնեալը՝ տեսն-
նարին ըլլալով՝ պիտնէ՛ զանանք թա-
ղալ՝

Ի՛նչե՛ ընտաննէնայն՝ ալ կրթաւ-
երա յարմար գալլը հաւախալու՝ Համար՝
հաւա՛ տ որդարգներուն՝ տաւա՛ն որ ե իցե-
մէկ ըստին՝ յաւելալովն՝ նախններին՝ ի
զաւս մէկ ըստին՝ գիտնիկնէր՝ ալ կա՛ն՝
այսինքն՝ պիտնէր՝ գալլը իր կրթալովն՝
կաւա՛ զիւր՛ եւ խաշար՝ որոնք երբեք
փայր՝ մաւսալովնէր՝ երկայն՝ աւաղիկն
ի զաւս պիտնէ՛ որ ալ յաւալովն՝ իստա՛ զիւր
զամանն՝ այսինքն թէ՛ որ մէկ կը զանի՛ ճիւ-
լու ըլլայ ինքը իւր եղա՛ն տեղէն աւ-
գին շէրթայ՝ փեռալովն ընդ՝ ալ մէկ
գոյնէ՛ պիտն ըլլայ՝ ինչա՛ որ բանքով
խառնաւա՛ն փեռալովնէր՝ աւել զոյնէր
այնչափ յարգելի չեն՝ իսկ ձեւաւրնե-
րը եւ կրաւալը՝ գեղին ըլլալովնէր՝ ալ
գրեթէ բոլորովն տարէր լուսինն՝

Եւսն զիւրայնէնայն՝ ըստ՛ կրթալովնէր
թաւնայն փայր՝ ընտաննէ՛ եւ տեսնէ՛ զանանք
կրթալովն՝ ալ ընտաննէնէնէն՝ պոյրգ եւ
գիւրին եւ զանանք նախ եւս ալ զանի
բանաւարգէն է՝ որ իւր տեսնալն
աւելի ազատաւ թխանը մաւսայն

Ի՛նչե՛նայնք կանանա՛ն որ կրթալովն
նեղով զանի կը փարձէցնեն՝ որ զին-
քը շաւաղ ծանչնայ եւ բարձր տեղե-
րէն իր ձայնը եւ իր նշանը՝ որոշե՛ ու
իւր որոտիկն փայր ինչայն

Ի՛նչա՛ այն հեռաւեւնայն կրթալովն փայ-
րենի՛ բաղնիկնէր՝ կրթալովնէնէն

Կա՛ն եւ աւաղ՝ որոտիկն՝ ձեւոր
ձեւանց մը տեղայնայն՝ թաւնէն
տաւրնէրուն կաշի՛ շղթայ գարնէրով՝
կափին՝ փայր կ'աւաղէ՛ եւ իւր աշխա-
տաւ թխանը թեթեւցնելու՝ համար միշտ
կը ձեւէ՛ ու կը նեղէ՛ տաւանց փայրիկն
մը տեսնէ՛ հաւաղ տաւ թխան տաւալն՝

Եւսն փորձը շարաւաղալովն երեք
որ երեք գիւղէր կը տեսէ՛ այս բը-
նաւ թխան մէջ թէ՛ որ թաւանը կատաղի
կատաղաւթիւնը ի թեթեւութեւն համար
կամ մարմնայն փայր պոյր ըստ իր զար-

ներս կամ գլուխը ջուրը կը խոթեն,
մին որ խոկոյն վայրենութիւնը կը
գաղթեցնէ և քիչ մը ժամանակ հոգե-
նած կը կենայ, առ ալ դիտեալու է
որ փորձը սկսած օրէն ի վեր թաշու-
նին գլուխը բանով մը կը ծածկեն:

72 Ժամ այս դործողութեամբ
բոլոր աշխատելէն ետեւ, թէ որ կեն-
դանին կազմակերպող սկսի թող տայ
որ գիտարկը գլխէն հանեն, և իրեն
կերպար ր առեալ աստեանին յօժարու-
թեամբ ուսէ, ան աստեան կը հասկը-
նան որ աշխատանքին փութը չէ գա-
ցեր:

Բազմին շատակերութիւնը անցը-
նելու համար անոր դեղին կը խոցու-
նեն և խոճածով շինուած դուռնակի
կուտան, որոնցմով ասորմակը կը ուշ-
կարանայ:

Թէ որ կենդանւոյն փայ քիչ մը հը-
նարանդութեան ոգի տեսնուելու ըն-
լայ, դանի պարտեզի մը մէջ կը բերեն
և կէս մէջքէն բռնելով գլուխը կը
բանան յետոյ իւր մտանդը ցրցնելով
կուսքին փայ յաթկելու կը փորձե-
ցնեն:

Եւս դործողութիւն ետեւ իրենց
թաշածէն դործիքը բերած անոր
ճանցնել կ'սկսին, այս դործիքը որ
սին նկարագրութիւնն է, որուն փայ
իւր կերը դրած թէ որ սրտորդը առ-
նի շարժելու ըլլայ, խոկոյն թաշուր
փռան կը յարձակի իւր որսը յափշտա-
կելու համար: Սակայն այս դործիքը
բազմին ներկայացուցած ժամանակ
նին պէտք է որ շինուած թաշուր որու
նմանութիւնն որ տաւած է նէ անոր
ձայնը հանեն, որպէս զի աչքը չը
հասցած տեղէն ալ կարողանայ անոր
ձայնէն ճանչնալու:

Հետեւեալ վարժութիւնն ալ բա-
ղէին թաշուր մտանաւոր տեսակները
ճանցնելու փայտք է, որոնցմով լա-
մը վարժեցնելէն ետեւ զանի ինչիւր
գլխուն կը թողուն ու ազատութիւն
կը շնորհեն:

Օրինակի աղապար թէ որ նա-
պատաակ մը որոտը առկ'ու գին նապատ
տակի մորթի մը մէջ հաւ մը կը գը-
նեն, որն որ յատկաբար իրեն համար

պատրաստուած ծակէն գլուխը դուրս
կը հանէ: Բազմին վրան կ'իջնայ, հաւն
ալ գլուխը ներս կը բաշէ: Թաշուր
կոտորելով մորթը կը խոճկուտէ, ուր
թող կուտան որ քիչ մը արիւն հանէ:
Գործեալ կ'սկսին այս վարժութիւնը
րնելու, և ասոր օրի չափ կը շարու-
նակեն, բայց հետզհետէ մորթը կը
հեռացնեն, և նսեւ վերջն օրերն ալ
որսորդը ձի կը հեծնայ նապատակին
մորթը ձիով վաղցնելու համար: Թաշ-
ուր անդադար վրան իջնողով ալկի
մը կը ստղի գաշտին մէջ փախչող նա-
պատակներն ալ աղջ ողջ բռնելու
կերպը:

Թէ որ բազմին հերոն կամ պիւզ-
րուած թաշուրները բռնել առկ'ու-
զեն վարժութեան համար նոյն այս
կենդանւոյն մորթին վրայ յարձակել
կուտան և թող կուտան որ իւր կուտ-
ցով անոր թեւերուն մէջէն քիչ մը
արիւն հանէ, յետոյ ողջ որսը թող
աւրով զանի կը վարժեցնեն 30, 50,
100 որս բարձրութեամբ օգուտ մէջ
այս օրերը բռնելու:

Երգիկից բազմները բնակեցնե-
լու խիստ դժուար է, որոնց համակը
մեծ և իրենք ալ խիստ ունեւի են:
Գործիքը բնականցնելու երեւելի կեր-
պիւնն մէկը ան է որ կենդանւոյն ու-
սին փայ ու սրտեղներուն կողմերը
ուստիկ կոտորով աղաւնոյ թե-
ւով մը շփեն, և ոյս դործողութեան
ժամանակն ալ պէտք է որ մարմնայն
փայ ջուր որսկեն և ձեռքով ալ գլու-
խը շփեն աւանց դիտարկը վերցնելու
ու թողնելու: Սակայն պէտք է գոր-
ծողութիւնը առանձնութեան մէջ և
խաւար տեղ մը րնել, որն որ թէ որ
աւաւ տանց կամուխ սկսելով մինչեւ
իրիկուն շարունակելու ըլլան, իրիկ-
ուն գէժ բազմն անանի կը հալնի
և կը ձանձրանայ որ, կրնան կէս գի-
շերուան ժամանակն ալ աւանց գը-
խարկի աղաւնոյն թեւով շփել: Եւս
կանոնը թէ որ վեց շաբաթի շտի շա-
բաւանից ըլլան, կենդանին խիստ

Թաշուն ինչ ծախշին. (աճ), որովքիւ

9 տեսակ ինչ բազմի է

կը կախանայ, իսկ թէ որ երկու ամիս
ալ միւս կանոններս ՚ի դործ դնելու ը-
լան, կենդանին միւս վարժուածնե-
րէն աւելի խիստ յաջողակ որսորդ կ'ը-
լայ:

Ն. Ա. Ե. Զրպուխճեան:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱՐԱՆԹԻՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԵՐԿՐԱՐԱՆԹԻՒՆ՝ ՎՐԱՅ

Ենչպէս որ աստեղագիտութեան,
բուսաբանութեան, աշխարհագրու-
թեան, եւ այլն գեղեցիկ և վսեմ գի-
տութիւնները իմաստուն եւ բողոք-
առց առջին յարգի ու երեւելի եղած
են, անանկ ալ այս բարձր ու օգտա-
կար դիտութիւնն ալ է՛ք ազէկ տու-
րի է որ վերոգրեալ ընտիր գիտութեց
կարգը հասեր է. անանկ որ եւրոպա-
ցիք ասոր վրայ մոռնաւ որ մեր մը ձը-
քած՝ որ որի պայծառացնելու համար
զանազան մասեւաններ կը հանեն. ու
մէկ խօսքով աս օրուան օրս ալ իրենց
երեւելի համարարաններուն մէջ ա-
մենէն վեր գիտութիւնը դասած կը
ընան որ քիչ ասե՛նուան մէջ աւելի
ծաղիկի ու պայծառանայ:

Ըրդ արեւ խիստ գովելի է ասոնց
ուսման վրայ տուած սէրը որ իրենց գերա-
թուիչ մարտնչին կարելի եղած գիտութեց
յայտնելն և ետեւ անկարելիներուն ալ
անդամ յաղթահարեցին, և ինչպէս որ
ուրիշներուն, անանկ ալ սոս գիտութե-
մշակման համար հարկ եղած ողջա-
տանքներն չի խնայելով, որ բոս օրէ
աշխարհիս ձեւոյն, կազմաւորման, և
այլ զարմանալի ու ու սքանչելի յոյս
կու թիւններուն վրայօր մանրամասն

1 Մեղրաբէն ձգօթի, որ յաւնարենն ամանցած
է. արեւն ձի որ յաւնարեն (յի) կըսի, երկր
կամ հող կը կը նշանակէ, և թի՛ որ յաւնարեն (ը-
դոս) կըսուի, խօսել կամ ճառել, ուրիշ կը բոս
քի երկրաբանութիւնը և կը նշանակէ երկրի հան-
գածանոցը վրայօր ճառել:

քննութիւններ ու քննութիւններ ը-
նելով. « Երկրաբանութիւնն անուամբ
նոր և գեղեցիկ գիտութիւն մ'ալ ե-
րեւան հանեցին:

Աստի մենք ալ մեր ծաղկափթիթ
Բուրաստանը այս գեղեցիկ ծաղիկն
չի զոհելու համար հետզհետե կը դը-
նենք անոր մէջի գլխաւ որ տեղեկու-
թիւնները, որ ազնիւ ընթերցողք ա-
նոր անուշաւէտ հատը առնելով, հե-
տադրբութեամբ աշուքին հոն դար-
ձնեն ու արգասաւոր նիւթ քաղեն
իրենց:

Սիւքուտ Երկրաբանութեան:

Երկրաբանութիւնը այն գիտութիւն
է՛ որ կը բացայայտէ թէ երկիրս ինչ-
պէս բնութեան դործողութիւնը այժ-
մեան ձեւը ունեցաւ. ու կը բովան-
դակէ նաեւ այն փոփոխութեց պատ-
մութիւնը՝ որ երկրիս մակերեւոյթին
վրայ սակաւ առ սակաւ և յաջորդա-
բար տեղի առնելով, զանի մարդկա-
յին սեռին յարմար բնակարան մը ե-
ղաւ: Ամանապէս կը նկարագրէ երկ-
րին հաստատուն մարմինները, անոնց
ինչ կերպով կարգադրուելուն կանո-
նը, ան կարդադրութիւնները որոտադ-
րող պատճառները, ու անոնց մէջ գրո-
նուած կենդանական մնացորդները:

Երկրաբանութեան Կարեւորութիւնը:

Եյս գիտութեան յարգի ու պի-
տանի բլլալը ընդ հանրաբար ամեն ար-
ւեստագետ և ուսումնական մարդիկ
կը վկայեն ու կը հաստատեն երկրա-
բանական և հանրաբանական դործոյ
մէջ սենեցած քանի մը շահաւոր վե-
րաբերութեանցը համար. և Պ. Յովհ-
հաննէս Հեքիլ անուանի բնագիտն
ալ իւր բնական փիլիսոփայութեան
վրայօր շինած ճառին մէջ կը հաստա-
տէ թէ « Երկրաբանութիւնը անաս-
րակցոս իր մէջը բովանդակած գերա-
զանց և մեծամեծ առարկաներովը,
աստեղագիտութենէ՛ ետեւ եղող
գիտութեանց կարգը կը գաւալի. » և
յիրաւի չենք սխալիր, թէ որ մենք
ալ այս երկուքին « երկու օրեակ » կո-
չելու բլլանք:

Իշխութեանն ինչպէս պարտութիւնն :

Թեպէտ և նախնի Հոյն մասնազ-
բայց գրուած թեանցը մեջ կ'երեւայ որ ի-
րենց աստեան անգամ երկրաբանութե
հետեւող մարդիկ կը գտնուին եղեր-
բայց նոյն ժամանակը որ և իցէ քաղցի
մը բնակիչ երկրիս մակերևոյթին վար-
րիկ մասն անդամ հաղիւ հաղ պիտաւ-
լուն, այս ամենահարկաւ որ գիտուն
մեջ խիստ քիչ յառաջագիծութիւն
կրցեր էին ունեցեր :

Օրիգիս և Վրեմադ որոս նախնի
մասնազ իրենեան պարտեանցը նա-
յելով, կրնանք հաստատել թէ նոյն
աստեան մարդիկ ալ, թէ ծովուն և թէ
ցամաքին վերքերական փոփոխու-
թեանցը, կողմնեւուն երկրաշարժին
զօրութեամբ ամբողջ ցամաքէն բաժ-
նուելուն, հրաբուխին բոլոր զբաժ ա-
տեն անգամ իրար թեանց և անոնց ժա-
մանակաւ որ շարունակուեցը, ինչպէս
Լամա, ցամաքին մեծնորոտական զօ-
րութեամբ եղած եղծմանը, առ անկիւ-
րնակաւ ցամաքի մը երեւան ելե-
լուն, և հիմակաւն ծովէն շատ հե-
ռու ցամաքին վրայ դանաւած ծովա-
յին խեցիներուն գտնուելուն վրայ որ
շատ անգամ թիւններ կ'ընեն եղեր :

Բայց սակաւ ինչքանոնեւ թեան
թուականին մէջն էր, որ Վրապոյն
մէջ ծովուն եզերքներէն շատ հեռու
ծովային խեցիներուն գիւտին, ծո-
վուն ու ցամաքին անգամ իրար թեան-
ցը, կողմնեւուն երեւան ելելուն, թե-
րանց հարքերուն ձեւակերպութեանը
և ուրիշ մեծամեծ երկրաբանական
երեւոյթից վրայ, շատ հետաքրքրա-
կան և իրաւացի գաղափարներ եղան :

Յ. Մ. Գ.

ԵՐՈՒԵՍ

Իշխութեանն ինչպէս պարտութիւնն :

Սորաւուս ունեցած զանազան ծար-
տարութեանց մէկն ալ լողայլ՝ այսին
քան մարմինը ջրայ վրայ բռնելու, որ
և իցէ ուղղութեամբ առաջ իրթա-
լու և խորասուզելու տրհետին կա-
րողութիւնն է, որն որ մարդուս բնա-
կան չէ, հատաւայլ և այլ կերպ լողա-

լու գաղափարներէն յառաջ եկած է
և ըստ վարժութեանն այս արհեստը
կրնայ քիչ կամ շատ մեծ կատարելու
թեան հասնիլ :

Մէկը թէ որ առաջին անգամ
ջուրը խնայ, կամ լողալու ժամանակ
հաւատարակ չու թիւեր կորսնցունէ,
ու նոյն տեղը գիրքը փոխելու (լըթ-
մոթէօն) շարժմանքներ կ'ընէ, վասն
զի այս սարազային իրարու հակադարձ
շարժմամբ մարդ կը խզուի թէ փա-
թով ողնութեան չի հասնին :

Սոկայն խորհրդածութեամբ փոր-
ձը մարդուն քիչ քիչ կը սորվեցունէ
ջրին մէջ ընելը գործողութիւն ճանչ-
նալ, գիտնալ և ըստ այնմ շարժիլ կը
գիտէ լողացող անասնաց շարժման ե-
ղունակը թէ շարժումն ալ և թէ գոր-
տին, որուն անգամները իրենին հեա-
տելի նմանութիւն ունին, և անոնց
կը հետեւի. վերջապէս ջուրին մակե-
րեւոյթին վրայ մարմինը բռնելու և
ցամաքային կենդանիներէն յաւ յա-
ջողութեամբ այս հեղանիութիւն դէմ
մարտելու արհեստը կը սորվի :

Մէկը հիմայ այն մանրամասն հե-
տադոտութիւնները մէկի ձգելով,
որ գոնէ աղելու լիթերցողներուս ու
ճանձրութիւն կուտայ, համար օրի-
ւորաբար համար սա հետեւեալ սկզբ-
բանները յառաջ բերենք, զորոնք
ըստ կարի ճշգիւ ի գործ դնելու է :

Ը. Սորմայ ծանրութիւնը ջուրին
վրայ կը թեցնելու համար պէտք է ջուրը
ի բաց մղել, որ որչափ առաւել աւել
արուի ընդարձակագոյն մակերեւոյթի
դէմ, այնչափ առաւել ծանրութիւն
վերջնելու զօրութիւն կ'ստանայ :

Բ. Որչափ որ կարելի է պէտք է
գիտել որ ջրայն հակառակ մակերեւ-
ոյթին շարժմանքը քիչ խանցարութե
կրնէլու, ասեմ չափէն աւելի մարմնայ
շարժմանքը չաճողարել :

Ուրիշ սկզբունք մ'ալ կայ, որն որ
ամեն պարագայի մէջ հաւատարակը
ու թեան պահպանութեանը օգտա-
կար կ'ըլլայ, զորն որ պիտի ըսենք փոր-
ձ :

Եթէ մեկուն բնական շարժումը
վերջի շեւը երկու պայմաններուն յար-
մար չի գայ, հարկաւ մանալուն պէս

ժիկընոր լողալ . իսկ կենդանեաց լողալուն պատճառ այն է որ իրենց ջրայ մէջ անզափոխական բնական շարժումը հեղանիւ թիւ մէջ առաջ կամ ետին գտնաւորւն բաւական զխնակալութի կը դնէ . անանկ որ իրենց անդամոցը շարժումը այս ջրայ ծանրութիւնը վերջընելու գիմակալութիւնը չի խանգարեր . սա աշին , անդամները մէկէն կ'երկնան . երկրորդ , անդամը բոլորածէւ եւ կը բաշտին և ջուրը առաւել գիրութեամբ կը բաժնեն . դարձեալ միւս պատճառ մ'ալ կենդանեաց հարկանական այսինքն փորի վրայ կենալու դիրքն է , որով բնականաբար ջուրին մակերեսէն թիւն վրայ այլ և այլ ազդութեամբ օդը ծրծրելով կրնան առաջ ելնալ և գերեւը ջրին մէջ մղող բանի գիտումնոց գիրութեամբ գէմ կրնան կենալ :

Գրադէտ սմանք կարծեր են թէ թէ մարդս չի փոխնայ , իւր սեպհական թեթեւութեամբ կրնայ ջուրին վրայ զինքը բռնել . այս կարծիքը ընդհանուրի համար չի կրնար ըլլալ , այս իրաւ է բոլոր միայն սակաւաթիւ տն ծանց նկատմամբ և յարմարողոյն ևս երբ ծովի ջրայ մէջ լողալ պէտք ըլլայ . բոլոր գետերուն և լիճերու քաղոր ջուրերուն մէջ , քիչ մարդ կայ որ այս բնական ձիրքը ունենայ :

Տես ինչպէս կ'ըլլայ . լողացողը իւր մարմնոյն հաւասար կշռոյն ջրոյն մէջ կը մտնայ , թէ այն ծանրութիւնը ջրայ կշռէն աւելի ըլլայ . տակը կ'իկնջնայ . և թէ որ հաւասար ըլլայ , մակերեսէն թիւն վրայ նոյն տեղը կը մնայ , ուր միտակ տաւոր զօրութիւն մը կրնայ դայն մէջը մղել . և թէ որ թեթեւ ըլլայ , մարմնոյն մէկ մասը ջրէն դուրս կը մընայ . Աւրեմ ջուրի վրայ կենալու գիրութիւննիս մեր սեպհական ծանրութենէն կախում ունի :

(Դարձեալիւ)

Մ. Բ. Մանիկեան :

Գ Ի Ի Տ

Լայնջի գիւղի լիւնէր թիւ :

Լայնայ լիւնէր համար առաջին

տեսակ տեղում շարժուլ . պէտք է առնել , փան դի այս տեսակ շարժարք դիւնին թմորեալ սղկոյգի նման համ մը կտաւայ և զանկայ . հաւ կիմի ձերմընի ցածով զոնքն ետե մէջը երկու հօկայ ջուր լեցնելով օշարակ մը շինելու է :

Լայն ու շարժութ 40 նարինջ լատկելով անոնց ամենաբարակ կեղևները ուրիշ ամանի մը մէջ եփելու է . ալու մը եփելէն ետե փան քիչ մը թրթուր լեմնի ջուր լեցնելու է :

Լայնայ անանկ դաւարատեղէն ետե առջի եփումը օշարակի ալ միատեղ խառնելէն ետե բաղադրուելը համեմատ տակաւի մը մէջ դնելով բերանը բաց թողելու է մինչև որ պղպի :

Լայնայ մէջը քիչ մը աղ դնելով բերանը սիգմով գտնելու . և պալտեղ մը դադարման հայեաց ուղղութիւնէն . որն որ այս կերպով երկու ամսովան մէջ կը հասնի . Սակայն երբ որ տակաւէն գինի հանել ու փախ երկու օր առաջ ընէ մէջը տփ մը նոր ընջի ծաղիկ թափելու է և դինին հանելէն ետե մոմով և ձիւթով կը պէտք է :

Լայն ալ պէտք է գիտնալ որ նարինջները ըստկելու համար փայտե գանակ գործածելու է . որովհետեւ պղքն ձէ կամ երկաթէ գանակով լատկելով նարնջի գինին համը լեւնեալ ու օղտար կ'ըլլայ :

Լայն տեսակ գինին որն որ խիստ դաւարթարար ու պատուական կ'ըլլայ , շատերը մեր այս կերպը ի գործ դնելով սկսեր են միշտ ասկէ փորձածել :

Յորութիւն . Մ . Խ . Մեքաասայն :

Հ Ը Ն Ե Լ Ո Ի Կ

Ըրարած մ'եմ նիգահաւ որ
Կրեմ մարդկանց սղուոր օրդ ,
Բայց անգութեան զիս սիրելու
Չայնա որ լոսեն հոգիս կ'առնու .

Մայիսի հունելու կն էր խառն :

Համ լեւեր :

Ի ՏԱՐԱԾ Գ . ՍԻՒԿԵՆԵՍԵՆ